

**Спеціалізованій вченій раді Д 29.051.01
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля (м. Київ)
Міністерства освіти і науки України**

ВІДГУК ОПОНЕНТА

**на дисертацію Белоусова Ярослава Ігоровича
на тему «Просторова трансформація розвитку легкої промисловості
в регіонах України», подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток
продуктивних сил і регіональна економіка**

Актуальність теми дослідження

Просторова трансформація розвитку легкої промисловості в регіонах України, яка обумовлена сучасними економічними, соціальними та геополітичними викликами, процесами просторово-структурних змін, які відбулися в результаті війни, є об'єктивною передумовою та інструментом для обґрунтування стратегічних пріоритетів та нових підходів з реалізації регіональної політики. Легка промисловість відіграє важливу роль у регіональному розвитку, забезпечуючи робочі місця, наповнюючи місцеві бюджети та сприяючи економічному зростанню. Водночас вона залишається одним з вразливих секторів, який характеризується технологічним відставанням і високою залежністю від впливу глобальної конкуренції та кон'юнктури. Просторові диспропорції у розвитку легкої промисловості пов'язані з вищою концентрацією підприємств у великих містах, таких як Київ, Харків і Львів, та втратою в умовах війни промислового потенціалу у регіонах, які зруйновані, з порушенням логістичних шляхів, дезінтегрованістю регіонів та посиленням просторових дисбалансів соціально-економічного розвитку загалом. Оскільки в умовах війни частина підприємств зазнала руйнувань, а багато

виробництв були змушені релокуватися, це створило додаткові виклики, пов'язані з необхідністю формування нових виробничих центрів у безпечних регіонах, забезпечення логістичних зв'язків та адаптації бізнес-моделей до нових умов. З іншого боку, це відкриває можливості для відновлення галузі на інноваційних засадах, з орієнтацією на світові стандарти сталого розвитку, впровадження цифрових технологій і посилення експортного потенціалу.

В умовах розширення повноважень місцевої влади у формуванні політики економічного розвитку внаслідок децентралізації, просторова трансформація як інструмент регіональної політики передбачає не лише економічно обґрунтоване розміщення виробничих потужностей, а й інтеграцію нових підходів до управління розвитком даної сфери на місцевому рівні, що включає створення індустріальних парків, кластерних об'єднань, а також впровадження сучасних технологій та екологічно безпечних методів виробництва.

Просторова трансформація легкої промисловості має базуватися на науковому підході, що включає дослідження регіональних особливостей, оцінку ефективності розміщення виробництв, визначення оптимальних моделей кластерного розвитку та впровадження політики підтримки на місцевому рівні. У результаті очікується, що цей процес сприятиме просторово збалансованому розвитку легкої промисловості, підвищенню його ефективності, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя населення в регіонах у повоєнний період.

Вказане актуалізує потребу в здійсненні цілеспрямованої політики щодо забезпечення конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України.

Таким чином, дослідження Белоусова Я.І. на тему «Просторова трансформація розвитку легкої промисловості в регіонах України» є актуальною і важливою науково-практичною проблемою, суть якої полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень і розробці науково-практичних рекомендацій щодо реалізації нових підходів з просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України у воєнний та повоєнний час.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Наукову значущість роботи Белоусова Я.І. підтверджує її виконання в рамках науково-дослідних робіт:

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України, а саме "Теоретико-методологічні основи управління для забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні в умовах гібридних загроз та пост конфліктної трансформації" (номер держреєстрації 0119U100436, 2019-2021 рр.). Здобувачем досліджено умови просторової трансформації легкої промисловості в контексті реалізації цілей сталого розвитку на основі ESG-принципів;

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України, а саме "Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб'єктів підприємництва" (номер державної реєстрації № 0121U109191, 2021-2025 рр.). Здобувачем сформовано архітектоніку науково-методичного інструментарію з оцінювання економічного розвитку регіону з урахуванням його просторового потенціалу та інноваційного аспекту;

Державної установи "Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України", а саме "Вплив відновлення інфраструктури деокупованих територій на місцевий економічний розвиток" (номер держреєстрації 0124U003590, 2024-2026 рр.). Здобувачем проаналізовано тенденції розвитку легкої промисловості у довоєнний та воєнний час, інтерпретовано результати просторового аналізу розвитку легкої промисловості у довоєнно-воєнний період, ідентифіковано наслідки мілітарного впливу на розвиток підприємств легкої промисловості та місцевих бюджетів.

Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень, методичних розробок, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується методологією дослідження, основою якої є фундаментальні положення економічної

науки, економічної теорії, просторової й регіональної економіки, концепцій економічного районування, економічної географії, розвитку економічного простору тощо.

Об'єктивність результатів проведеного дослідження підтверджується також коректним та методологічно виправданим застосуванням різнопланових методів, серед яких: загальнонаукові методи дослідження: аналіз та синтез, системний та комплексний підходи (при дослідженні генезису теорії просторової економіки та просторового розвитку); типології та фасетної класифікації (при дослідженні теоретичних підходів до типології просторових форм організації економіки); структурно-логічний аналіз (при обґрунтуванні трансформації Європейської та Української концепцій просторового розвитку); систематизації та узагальнення (при дослідженні економічної теорії регіонального розвитку та просторових трансформацій); логічного узагальнення та хронології (при визначенні парадигми політики регіонального розвитку в економічному просторі); когерентний підхід (для обґрунтування когерентності глобальних та регіональних чинників в контексті формування економічного простору України); методичні прийоми соціально-економічного аналізу (для аналізу та оцінки соціально-економічного розвитку територій); алгоритмізації й логіки (для обґрунтування науково-методичного інструментарію з оцінювання економічного розвитку регіону з урахуванням його просторового потенціалу); контент-аналізу (для ідентифікації методичних підходів до просторового аналізу та формування просторових баз даних); методи графічного і фінансово-економічного аналізу (для проведення економічного аналізу розвитку легкої промисловості у довоєнний та воєнний часи); компаративного та SWOT-аналізу (для здійснення просторового аналізу розвитку легкої промисловості у довоєнно-воєнний період); матричний метод і експрес-аналіз фінансових показників (для проведення дослідження мілітарного впливу на економічний розвиток підприємств легкої промисловості); контекстуальний підхід (для обґрунтування концептуалізації умов просторової трансформації легкої промисловості в контексті реалізації цілей сталого розвитку); групування та систематизації (для аналізу цифровізації просторової трансформації розвитку легкої промисловості в умовах

воєнно-повоєнної економіки); конструктивний підхід (для обґрунтування конструкта просторового розвитку легкої промисловості в регіонах України) тощо.

Запропонований автором методологічний підхід до вивчення просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України розглядається у нерозривному зв'язку з процесами удосконалення інструментарію реалізації регіональної політики, підвищення ефективності місцевого самоврядування, інституційного та економічного проектування відновлення територіально-суспільних систем різних рівнів у контексті реалізації цілей сталого розвитку та цифровізації у воєнний і повоєнний період.

Висновки і рекомендації дисертації достатньо обґрунтовані, що підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях та впровадженням у господарську практику. Наведені практичні рекомендації підтверджуються відповідними довідками про впровадження.

Отримані наукові результати дисертаційної роботи Белоусова Я.І. є авторською розробкою щодо розв'язання актуальних проблем просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України у воєнний та повоєнний час. За результатами дослідження були отримані наукові положення, висновки і рекомендації, що ґрунтуються також на глибокому вивченні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем регіонального та галузевого розвитку; законодавчих і нормативно-правових актів України.

Джерелом інформації слугували закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерства розвитку громад та територій України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Пенсійного фонду України, Державної служби зайнятості України, інформації, поданої в Українській асоціації підприємств легкої промисловості "Укрлегпрому", міжнародних організацій, баз відкритих публічних даних, а також результати власних досліджень здобувача, аналітичні розрахунки, виконані в процесі дослідження.

Все це дозволило науково обґрунтувати теоретичні, науково-методологічні та прикладні засади просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України. Ґрунтовність роботи забезпечується також коректним формулюванням наукових і практичних завдань дослідження; цілісністю, пов'язаністю та завершеністю наукового дослідження; логічним зв'язком емпіричної частини дослідження з теоретичними результатами. Сформульована мета та поставлені завдання повністю реалізовані у ході дослідження.

У дисертації вміло використано значну кількість фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених, значний масив статистичного і фактологічного матеріалу, який якісно опрацьовано і систематизовано в таблицях і рисунках. Усе це засвідчує широту аналітичного узагальнення, глибину і комплексність опрацювання досліджуваної теми.

Дисертаційне дослідження Белоусова Я.І. характеризується послідовною структурною побудовою та за своєю архітектонікою є комплексним і завершеним науковим дослідженням, оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівні. Отримані в дисертації наукові результати в сукупності вирішують актуальну науково-практичну проблему, суть якої полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень і розробці науково-практичних рекомендацій щодо реалізації нових підходів конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах країни у воєнно-повоєнний час.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом, основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити найвагомішими науковими результатами, що характеризуються новизною і були отримані особисто здобувачем. А саме науково новими слід уважати отримані результати, які стосуються:

1) удосконалення та подальшого розвитку набули *теоретико-методологічні засади*:

просторового розвитку шляхом поглиблення теорії просторової економіки та просторового розвитку та формування хронології й виокремлення фаз розвитку (класичної, фази розвитку теорії розміщення продуктивних сил, фази інтеграції

просторових аспектів та сучасної фази), які відображають еволюцію поглядів та знань про економічний простір і підкреслюють важливість інтеграції просторових аспектів у сучасну економічну державну політику (§ 1.1);

класифікації та типізація просторових форм організації економіки на базі множинності організаційно-правових форм об'єднань підприємств, видів і форм субрегіональної просторової локалізації шляхом формування фасетної класифікації (за типом організації, за рівнем інтеграції, за географічним розміщенням і за функціональним призначенням) та типізації комплементарних просторових форм організації економіки, які охоплюють диференційовані способи розміщення та взаємодії суб'єктів господарювання в економічному просторі у повоєнний час; (§ 1.2)

парадигми регіональної економічної політики й трансформацій економічного простору шляхом систематизації теорій, теоретичних підходів до формування регіональної економічної політики та виокремлення територіально-просторового підходу, в бік якого спостерігається зміщення акценту в економічній теорії та практиці в країнах-членах ЄС, що дозволило сформувати континуум регіонального розвитку в контексті трансформації економічного простору і розробити когнітивну карту формування парадигми регіональної економічної політики в економічному просторі України (§ 2.2);

когерентності глобальних та регіональних чинників економічного простору країни шляхом визначення впливу перманентних глобальних тенденцій на економічний простір України та проведення систематизації регіональних чинників, з виокремленням довоєнного та воєнного етапів, що дозволило сформувати тріаду когерентності глобальних та регіональних чинників і удосконалити класифікацію глобалізаційних чинників впливу на розвиток регіонів, яка враховує мілітарний вплив й об'єктивізацію глобальних і регіональних просторів в контексті формування економічного простору України (§ 2.3);

регіонального розвитку в контексті просторових трансформацій, що сприяло виокремленню теоретичних ядер просторової економіки та ідентифікації основних атрибутів просторової трансформації регіональної економіки (ключових характеристик, типів, ефектів, варіантів, показників оцінки просторових

трансформацій) та уточненню дефініції "Просторова трансформація розвитку", під якою розуміється процес змін у просторовій конфігурації економіки, населення та інших соціальних явищ, які відбуваються під впливом екзогенних та ендегенних факторів розвитку суспільства (§ 2.1);

розроблено конструкт просторового розвитку легкої промисловості в регіонах країни у воєнно-повоєнний період, який ілюструє взаємозв'язки між модифікаторами й продуктивними параметрами просторових трансформацій розвитку легкої промисловості в регіонах з урахуванням наслідків війни (географічне розміщення виробництва, використання екологічних технологій, модернізація виробничих потужностей, інтеграція з європейськими ринками, соціально-економічні трансформації в регіонах), які відбиваються у системі розселення населення, діловій активності регіонів та залежать від розширення/зменшення площ ризикованих (небезпечних) територій, що обґрунтовує автентичність просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах країни у повоєнний період (§ 5.3);

концептуалізовано умови просторової трансформації легкої промисловості в контексті реалізації цілей сталого розвитку на основі ESG-принципів, які консолідують стратегічні заходи для зменшення впливу легкої промисловості на зміну клімату, виснаження ресурсів та утворення відходів, дефіцит і забруднення води, пом'якшення негативного соціально-економічного ефекту, що формалізовано у виді економетричної моделі (розгорнутої та скороченої) просторової трансформації розвитку легкої промисловості в контексті реалізації цілей сталого розвитку (§ 5.1).

2) удосконалення *методології аналізування* просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України:

сформовано науково-методичний інструментарій оцінювання просторового розвитку регіонів з урахуванням декрементування просторового потенціалу країни, який передбачає адаптацію моделей, методик, параметрів та показників оцінювання ефективності управління економічним розвитком регіону до мілітарних умов, модернізацію принципів, процедур та технологій оцінювання, що дало змогу

розробити алгоритм пошуку предикторів альтернативних варіантів економічного розвитку регіону, евентуальні методики оцінювання ефективності й напрямів розвитку науково-методичного інструментарію з урахуванням інноваційного аспекту (§ 3.2);

удосконалено підхід до конверсії методичних засад та просторових баз даних, який ґрунтується на композиції методичного інструментарію просторового аналізу та платформ просторових відкритих даних, зокрема геоінформаційної системи, що коригує етапність проведення просторового аналізу та його функції, дозволяє виокремлювати методичні підходи, які релевантні для аналізу просторового розвитку легкої промисловості в регіонах (§ 3.2);

сформовано процедуру щодо проведення економічного аналізу розвитку легкої промисловості, яка передбачає аналіз тенденцій розвитку легкої промисловості на основі сформованого комплексу показників в динаміці, побудову матриці SWOT-аналізу довоєнного розвитку легкої промисловості та виокремлення особливої ролі маркетингового забезпечення, що дозволило визначити тренди просторової трансформації розвитку легкої промисловості у довоєнний та воєнний часи (§ 4.1);

удосконалено методичний підхід до аналізу та оцінки соціально-економічного розвитку територій шляхом валідації методик, індикаторів та етапів такого оцінювання, дефініцій розвитку територій, групування класичних методичних прийомів соціально-економічного аналізу, що дало змогу розширити систему принципів соціально-економічного аналізу розвитку територій шляхом додавання ще одного принципу – просторовість, який передбачає розумну, планомірну організацію простору міст, селищ, територіальних громад та регіонів із поєднанням адаптивного розміщення промислових та інших інфраструктурних об'єктів (§ 3.1);

3) подальшого розвитку *методико-прикладних засад* забезпечення конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України:

щодо обґрунтування інерційності цифровізації просторової трансформації розвитку легкої промисловості в умовах воєнно-повоєнної економіки, яка

обумовлюється такими ключовими тригерами як: розвиток цифрової економіки, цифрова трансформація регіонів України, впровадження геоінформаційної системи, які було конверсовано в характеристики (напрями, інструменти, показники, кейси, перспективи) цифровізації просторової трансформації розвитку легкої промисловості в умовах воєнно-повоєнної економіки (§ 5.2);

щодо детермінованості адаптивної трансформації Європейської і Української концепцій просторового розвитку на основі загальнонаукових підходів та типології просторових соціоприродних систем, інформаційно просторово-часовій парадигмі, що дало змогу візуалізувати коло трансформації концепцій просторового розвитку України і Європи та актуалізувати розподіл повноважень органів влади щодо просторового планування на місцевому, регіональному та національному рівнях в умовах воєнного стану (§ 1.3);

щодо інтерпретації результатів просторового аналізу розвитку легкої промисловості у довоєнно-воєнний період, що було здійснено шляхом мапування просторового розміщення підприємств легкої промисловості (текстильного виробництва, виробництва одягу та шкіри й виробів зі шкіри) протягом 2010-2024 років, порівняння регіональної структури виробництва продукції легкої промисловості в цей період, врахування плану економіко-правових заходів щодо розвитку легкої промисловості в умовах воєнного стану; це дозволило в умовах воєнного стану констатувати збільшення державної підтримки підприємств легкої промисловості, які займаються виробництвом товарів для Сил безпеки й оборони України, що сприяло появі нових галузевих підприємств та просторовій трансформації розвитку легкої промисловості (§ 4.1);

щодо ідентифікації наслідки мілітарного впливу на розвиток підприємств легкої промисловості за результатами: аналізу динаміки дисконтованих обсягів реалізованої продукції суб'єктами середнього та малого бізнесу у сфері виробництва текстилю, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів за 2010-2023 роки; компаративного аналізу фінансових результатів діяльності підприємств легкої промисловості; експрес-аналізу фінансових показників діяльності галузевих підприємств-лідерів, що дозволило побудувати матрицю оцінки наслідків

мілітарного впливу на розвиток підприємств легкої промисловості України й визначити контрверсійність мілітарного впливу на розвиток легкої промисловості (§ 4.3).

У дисертації наявні й інші наукові розробки та положення, які містять наукову новизну та спрямовані на вдосконалення процесів забезпечення конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України у воєнний час.

Викладене вище дає можливість висловити позитивний висновок стосовно наукового рівня, достовірності подання в дисертації матеріалу, теоретичних обґрунтувань і аргументації всіх положень, які висунуто до захисту. Автор дотрималась системного підходу до побудови науково-дослідної роботи, що забезпечило логічну послідовність викладення теоретичних положень, а також достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, що у своїй єдності мають вдосконалити процеси формування і реалізації регіональної політики щодо конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах країни у воєнно-повоєнний час. Це є своєрідним внеском в економічну науку і дозволило автору – Белоусову Я.І. розробити і запропонувати оригінальні підходи до вирішення даної науково-прикладної проблеми.

Теоретичне значення розробок дисертанта полягає в розширенні та уточненні понятійно-категорійного апарату; розробці конструкту просторового розвитку легкої промисловості в регіонах країни у воєнно-повоєнний період; обґрунтуванні науково-методичного інструментарію оцінювання просторового розвитку регіонів з урахуванням декрементування просторового потенціалу країни; концептуалізації умов просторової трансформації легкої промисловості в контексті реалізації цілей

сталого розвитку; уточненні парадигми регіональної економічної політики й трансформації економічного простору.

Представлені у роботі висновки і рекомендації можуть бути використані в діяльності державних та регіональних органів влади, територіальних громад у процесі розроблення регіональної та секторальних політик, а також відповідних стратегічних, програмних та прогнозних документів на державному, регіональному та місцевому рівнях. Наукові результати, отримані автором у процесі дослідження, також можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів при підготовці фахівців-економістів.

Повнота практичного впровадження рекомендацій за результатами дослідження Белоусова Я.І. підтверджується документами установ та організацій дотичних до процесів просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України.

Основні теоретичні та методологічні позиції дослідження доведені до рівня конкретних розробок, придатних до використання суб'єктами державного управління, зокрема:

Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, підкомітету з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу та виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції (довідка від 18.10.2024 року),

Торгово-промислової палати України (довідка від 30.10.2024 року № 2510/1.2), Товариства з обмеженої відповідальністю "ДАНА-МОДА" (довідка від 05.11.2024 року № 05.11/2024),

Науково-виробничого приватного підприємства "Пласт" (довідка від 27.09.2024 року № 276.3/18).

Окремі положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля Міністерства освіти і науки України (довідка від 24.09.2024 №01-55/295) і Київського

національного університету технологій та дизайну Міністерства освіти і науки України (довідка від 01.11.2024 № 01-55/295).

У цілому, основні положення і рекомендації дисертації є теоретично доведеними та ґрунтуються на результатах проведених досліджень.

Повнота викладення результатів дисертації у наукових працях

Основні положення дисертації опубліковано в 42 наукових працях, серед яких – 23 статті у наукових фахових виданнях України, 6 статей – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus і Web of Science, 13 публікацій – у матеріалах науково-практичних конференцій та інших наукових виданнях. Загальний обсяг публікацій – 20,92 д.а., з яких особисто автору належать 12,51 д.а.

В опублікованих працях відображені положення всіх розділів дисертації. Результати дослідження пройшли необхідну апробацію у вигляді доповідей та виступів на науково-практичних конференціях. В опублікованих наукових працях розкривається сутність та зміст положень, задекларованих автором як таких, що містять елементи наукової новизни. Зміст, обсяг та рівень опублікованості матеріалів дисертаційного дослідження, їх практична апробація відповідають встановленим вимогам. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Академічна доброчесність та оформлення дисертації

Текст дисертації демонструє відсутність академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації. Її написання відповідає стилістичним та граматичним нормам. Використовувані наукові терміни є стандартними та загально визнаними. Додатки до дисертації мають обґрунтовану релевантність і розширюють її основні позиції. Представлення завдань, результатів дослідження, наукової новизни, висновків та рекомендацій у дисертації є легким для сприйняття, логічно побудованим та має чітку структуру.

Відповідність роботи паспорта спеціальності

Дисертація відповідає таким пунктам паспорта спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка: 1. Фундаментальні теоретичні та науково-практичні проблеми соціально-економічного розвитку продуктивних сил країни та регіонів. 5. Моніторинг і стимулювання соціально-економічного розвитку держави та регіонів і просторової асиметрії розміщення продуктивних сил. 6. Теоретичні та методологічні засади й механізми подолання соціально-економічної диференціації регіонів і депресивності просторового розвитку. 8. Методологічні проблеми управління економічним розвитком регіонів і принципи, форми та заходи регіональної політики. 12. Територіальна структура та територіальна організація господарства України, напрями її удосконалення з урахуванням впливу новітніх регіональних і глобальних чинників.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Попри загальну позитивну оцінку результатів наукового дослідження Белоусова Я.І., не можна водночас залишити поза увагою деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Проведені теоретичні дослідження автора дали змогу розглядати просторову трансформацію як багатоаспектний, складний та тривалий процес, як розвитку економіки, так і суспільства, який впливає на територіальну організацію виробництва, послуг та життєвого простору. Проте, дискусійним є уточнене визначення дефініції «просторова трансформація розвитку» (с. 131), під якою автор розглядає «перманентний процес змін у просторовій конфігурації економіки, населення та інших соціальних явищ, які відбуваються під впливом екзогенних та ендегенних факторів розвитку суспільства». Однак, визначення має досить загальний характер та не містить чіткого розмежування між просторовими змінами як явища (чи процесу), який об'єктивно відбувається під впливом екзогенних та ендегенних факторів розвитку з однієї сторони, та як інструменту стратегічного проектування чи управління просторовим розвитком. Варто розширити визначення,

підкріпивши його конкретними характеристиками просторової трансформації розвитку загалом і щодо легкої промисловості зокрема.

2. У підрозділі 4.3. проведене дослідження впливу воєнного стану на економічний розвиток підприємств легкої промисловості (с.294-326), проте емпірична база дослідження потребує розширення. Змін, що відбулися внаслідок військових дій, потребують більш просторового аспекту аналізу, а саме варто було б оцінити як змінились просторові пропорції розвитку легкої промисловості, а також секторальні зміни в регіонах України загалом, використовуючи додаткові методи, експертні оцінки або регіональні кейс-стаді.

3. Недостатньо обґрунтованою є класифікація регіонів України за рівнем потреби у державній підтримці просторового розвитку легкої промисловості у повоєнний період, а саме у роботі представлено поділ регіонів на три групи – високоймовірні, ймовірні та низькоймовірні регіони (с. 392 - 397). Проте цей поділ не підкріплений чіткими критеріями відбору, що може створити проблеми у практичному використанні результатів. Варто деталізувати критерії, використовуючи кількісні та якісні параметри економічного, соціального, інфраструктурного характеру. А також не уточненим залишається в яку систему стратегічного і програмного планування може бути вмонтована ця розробка, враховуючи поділ територій в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року за функціональними типами.

4. Фрагментарне врахування екологічного аспекту розвитку легкої промисловості (§ 5.1, с.333-351). Робота містить апелювання до ESG-принципів, проте екологічні аспекти розвитку легкої промисловості розкрито фрагментарно. Відсутній глибокий емпіричний аналіз потенційного впливу змін кліматичної політики ЄС на українських виробників, а також недостатньо розглянуто питання утилізації відходів, раціонального використання ресурсів та можливостей запровадження циркулярної економіки.

5. Дискретна увага до інтеграції цифрових технологій у розвиток галузі. У параграфі 5.2 (с. 357-374), присвяченому цифровізації просторової трансформації розвитку легкої промисловості, значну увагу приділено інструментам ГІС-

технологій, однак питання комп'ютеризації виробництва, застосування технологій штучного інтелекту для оптимізації ланцюгів постачання та впровадження Industry 4.0 у легку промисловість розкриті недостатньо. Варто розширити аналіз, додавши кейси успішної цифрової трансформації у світовій практиці, зокрема на зарубіжних підприємствах легкої промисловості.

6. Дисертація містить рекомендації щодо розвитку легкої промисловості, але не враховує галузеву специфіку різних регіонів України та вплив їх спеціалізації на просторову трансформацію легкої промисловості. Було б доцільним запропонувати на основі інструментарію державної регіональної політики адаптивні диференційовані механізми підтримки регіонів, залежно від їх особливостей та специфіки – наприклад, окремі заходи для регіонів, що зазнали руйнувань, та для тих, що стали центрами релокації виробництв. Тобто пропозиції щодо розвитку регіональної політики підтримки легкої промисловості мають евентуальний характер.

Водночас висловлені зауваження не зменшують високий рівень вагомості отриманих наукових результатів і загалом позитивної оцінки дисертаційної роботи Белоусова Я.І.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Белоусова Ярослава Ігоровича на тему «Просторова трансформація розвитку легкої промисловості в регіонах України» є самостійною завершеною цілісною науковою працею, виконаною на актуальну тему, відзначається науковою новизною і практичною значущістю результатів.

За змістом та якістю теоретико-методологічних та практичних розробок робота Белоусова Ярослава Ігоровича відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: тему дисертаційної роботи належним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи вирішено. Реферат за своїм змістом відповідає основним положенням, висновкам і пропозиціям, що викладені в дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, представлені дисертантом у рефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані у дисертації. Результати дисертації відповідним чином оприлюднено, наукові розробки мають належний рівень практичного впровадження.

Наукова новизна основних положень дисертації полягає у тому, що вони відзначаються особистим авторським підходом до постановки і вирішення досліджуваної проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ та розробці прикладних рекомендацій щодо конструктивної просторової трансформації розвитку легкої промисловості в регіонах України у воєнний та повоєнний час. За змістом, новизною та тематичною спрямованістю публікацій дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Зазначене дає підстави для висновку, що дисертаційна робота Белоусова Я.І. на тему «Просторова трансформація розвитку легкої промисловості в регіонах України» є завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, які встановлені до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, відповідно до пп. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197 із відповідними змінами, а автор дисертації – Белоусов Ярослав Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Опонент:

доктор економічних наук, професор

завідувач відділу просторового розвитку

Державної установи "Інститут регіональних

досліджень імені М.І. Долишнього НАН України"

М.І. Мельник

